

مقایسه سرسختی روان‌شناختی، سبک‌های تفکر، مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی - انفرادی) و غیر ورزشکار

دکتر محمد نویمانی^۱، دکتر شیما ابوالقاسمی^۲

دکتر اوشا پورمحمدی^۳، زرار محمد اسمعی^۴

^۱ دانشیار دانشگاه محقق اردبیلی، ^۲ و ^۳ استادیار دانشگاه محقق اردبیلی

^۴ کارشناس ارشد روان‌شناسی

چکیده

هدف این پژوهش مقایسه سرسختی روان‌شناختی، سبک‌های تفکر، مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی - انفرادی) و غیر ورزشکار پسر مدارس متوسطه شهر استوئیه $N=1588$ ، در سال تحصیلی ۸۵-۸۴ بوده است که از این تعداد ۲۱۰ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از پرسشنامه‌های سرسختی روان‌شناختی، سبک‌های تفکر و مهارت‌های اجتماعی استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان داد که بین سه گروه از دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی - انفرادی) و غیر ورزشکار از لحاظ متغیرهای سرسختی روان‌شناختی، سبک‌های تفکر، مهارت‌های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی تفاوت وجود دارد، به عبارت دیگر این متغیرها در دانش‌آموزان ورزشکار گروهی بالاتر از دو گروه دیگر بود. همچنین پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ورزشکار انفرادی بهتر از دو گروه دیگر بود.

واژه‌های کلیدی: سرسختی روان‌شناختی، سبک‌های تفکر، مهارت‌های اجتماعی، پیشرفت تحصیلی، ورزش

مقدمه

از آنجایی که دانش آموزان به عنوان رکن اساسی نظام آموزشی کشور، در دستیابی به اهداف نظام آموزشی نقش و جایگاه ویژه‌ای دارند، توجه به این فشر از جامعه از لحاظ آموزشی و تربیتی، باروری و شکوفایی هر چه بیشتر نظام آموزشی و تربیتی جامعه را موجب می‌گردد. یکی از عوامل بسیار مهم در پیشرفت تحصیلی و ورزشی دانش آموزان ورزشکار، توجه به عوامل روان‌شناختی آنان می‌باشد. از جمله ویژگی‌های شخصیتی مهمی که به نظر می‌رسد عملکرد را در شرایط استرس‌زا همچون محیط‌های ورزشی بین‌المللی تحت تأثیر قرار دهند و مانع تأثیر عوامل مزاحم شوند، سرسختی روان‌شناختی^۱، سبک‌های تفکر^۲ و مهارت‌های اجتماعی می‌باشند.

استرنبرگ (۱۹۸۷) بیان می‌کند که سبک‌های تفکر، روش‌های ترجیحی برای استفاده از توانایی‌های شناختی هستند. این سبک‌ها نشان می‌دهند که چگونه افراد دوست دارند توانایی‌های خویش را در زندگی روزمره به کار گیرند. بر اساس نظریه استرنبرگ شیوه‌های متفاوت پردازش اطلاعات افراد، سبک‌های تفکر نام دارد. در واقع سبک‌های تفکر روش‌های ترجیح دادن و بکارگیری (استفاده از) توانایی‌ها هستند نه خود توانایی‌ها، و به یک روش رحجان یافته تفکر پرداخته‌اند (۱).

استرنبرگ و گریگورنکو (۱۹۹۷) معتقدند که مطالعه شناخت سبک‌های تفکر در افراد، بویژه ورزشکاران به این دلایل با اهمیت هستند که بین مطالعه شخصیت ورزشکاران و موفقیت آنها پلی ایجاد می‌کند و می‌تواند برای پیش‌بینی موفقیت تحصیلی و ورزشی دانش آموزان ورزشکار در موفقیت‌های آموزشی و ورزشی مفید و ضروری واقع شود. شایان ذکر است که سبک‌های تفکر نه تنها تحت تأثیر عواملی چون شغل، وضعیت اجتماعی اقتصادی قرار دارد بلکه متأثر از فعالیت‌های ورزشی (گروهی و انفرادی) نیز هست؛ به گونه‌ای که اگر با رویکرد فعالیت محور به سبک‌های تفکر نگریسته شود، نوع فعالیت‌های ورزشی ورزشکاران با سبک‌های تفکر دانش آموزان ارتباط می‌یابد (۲).

همان‌طور که مطالعه یزدان‌پناه (۱۳۸۲) نشان می‌دهد افراد برونگرا بیشتر از سبک تفکر بیرونی استفاده می‌کنند تا سبک تفکر درونی و افرادی که به کارهای انفرادی علاقه دارند

دارای سبک تفکر درونی هستند (۳). همچنین مطالعه موسی زاده (۱۳۸۳) نشان می‌دهد که بین علاقه به فعالیت‌های گروهی و تفکر بیرونی همبستگی معنی‌داری وجود دارد. با توجه به مطالعه فوق می‌توان چنین استنباط کرد که فعالیت در ورزش‌های گروهی نیز صفت بیرونگرایی و گرایش به مردم و نهایت استفاده بیشتر از تفکر بیرونی را در دانش‌آموزان ورزش‌های گروهی افزایش می‌دهد (۴). همچنین مطالعه استرنبرگ (۱۹۹۷) نشان می‌دهد که فعالیت در گروه‌های کوچک و استفاده از یادگیری مشارکتی با سبک تفکر بیرونی مرتبط است (۵).

افزون بر این اگر شخصیت را ترکیبی از اعمال، افکار، هیجانات و انگیزش‌های فرد بدانیم، مؤلفه‌های سازنده شخصیت ممکن است در افراد مختلف متفاوت باشد. کویاسا (۱۹۸۸) با استفاده از نظریه‌های وجودی در شخصیت، سرسختی را ترکیبی از باورها در مورد خوب‌تر شدن و جهان تعریف می‌کند که از سه مؤلفه تعهد، کنترل و مبارزه‌جویی تشکیل شده است. از دیدگاه کویاسا فرد سرسخت کسی است که سه ویژگی عمومی دارد:

الف: اعتماد به اینکه قادر به کنترل و یا تأثیرگذاری بر حوادث است و فشارهای روانی را قابل تغییر می‌داند.

ب: توانایی احساس عمیق در آمیختگی و یا تعهد نسبت به فعالیت‌هایی که فرد انجام می‌دهد (۶). گل‌بای و شی‌رد (۲۰۰۴) در پژوهشی با عنوان «سرسختی روان‌شناختی در سطوح مختلف ورزشکاران و ورزش راگی نشان دادند که بین نمرات قلبی مقیاس‌های سرسختی روان‌شناختی با عملکرد ورزشکاران رابطه مثبت وجود دارد و بازیکنانی که در سطح استاندارد بالا (بازیکنان بین‌المللی) هستند به‌طور معنی‌داری سطح بالایی از مؤلفه‌های سرسختی (تعهد، کنترل و مبارزه‌طلبی) و دو مؤلفه کنترل انرژی معنی و کنترل توجه را از هفت مؤلفه سرسختی ذهنی (اعتماد به نفس، کنترل انرژی معنی، کنترل توجه، کنترل دیداری، انگیزه، انرژی مثبت و کنترل نگرش) دارند.

ج: انتظار اینکه تغییر یک سازه هیجان‌انگیز، برای رشد بیشتر است و آن را جنبه‌ای عادی از زندگی می‌داند (۷).

کویاسا، دیسن، سیاج و موفیت (۲۰۰۲)، در یک بررسی برای ارزیابی ویژگی‌های

روان‌شناختی قهرمانان المپیک، سرسختی را یک مهارت ذهنی تعریف کردند که می‌تواند نقش معنی‌داری در افزایش عملکرد ورزشی داشته باشد (۸). هاتون و ایوانز (۲۰۰۲) در پژوهشی اثرات سرسختی روان‌شناختی و مؤلفه‌های آن و سطح مهارت را بر شدت و جهت مستقیم ویژگی اضطراب رقابتی و شدت اعتماد به نفس بررسی کردند. یافته‌ها تا اندازه‌ای از این فرضیه که ورزشکاران نخبه سرسختی بیشتری دارند، حمایت می‌کند (۹).

افزون بر سبک‌های تفکر و سرسختی متغیر مهارت‌های اجتماعی نیز با نوع فعالیت ورزشی (گروهی و انفرادی) ارتباط دارد به گونه‌ای که ایولیت و گرشام (۱۹۹۳) مهارت‌های اجتماعی را رفتارهای انطباقی یادگرفته شده‌ای می‌داند که فرد را قادر می‌سازد تا با افراد دیگر روابط متقابل داشته باشد و از خود پاسخ‌های مثبت شان دهد و از بروز پاسخ‌های نامناسب اجتناب کند (۱۰).

بندورا^۲ (۱۹۸۴) و میشل^۳ (۱۹۷۶) معتقدند که انسان به‌طور فعال مسائل را حل می‌کند و دارای هوش و انتظارات و کنترل داخلی است و نسبت به متغیرهای محیطی واکنش نشان می‌دهد. آنها معتقدند افراد دنیای اجتماعی خود را مشاهده و اطلاعات لازم از آن را استخراج می‌کنند، به انتظارات خود جهت می‌دهند. انتخابی که بالاترین پاداش محیطی را در پی داشته باشد بر می‌گزینند، احساس شایستگی می‌توانند و در همان حال از پیامدهای ناخوشایند اجتناب می‌ورزند (۱۱).

یافته‌های سوجیا و لويس^۴ (۱۹۹۶) نشان می‌دهد کودکانی که در مهارت‌های اجتماعی نقص دارند اغلب با مشکلات یادگیری و رفتاری مواجه می‌شوند. چنانکه نقص در مهارت‌های اجتماعی پایدار بماند در درازمدت فرد را با مشکلاتی از قبیل چرخه‌های شکست، طرد شدن از طرف همسالان، ضعف تحصیلی در مدرسه و مشکلات سازگاری در بزرگسالی مواجه می‌سازد (۱۲). آتشی (۱۳۷۸) در پژوهشی با عنوان مقایسه سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار دبیرستان‌های شهر یزد دریافت که میزان ناسازگاری اجتماعی دانش‌آموزان ورزشکار کمتر از ناسازگاری اجتماعی دانش‌آموزان غیر ورزشکار است (۱۳). نتایج پژوهش‌های کاترلیج و میلبرن^۵ (۱۹۸۶)، نشان می‌دهد که

1. Tolite & Gresham

2. Bandura

3. Michell

4. Sogia & Lois

5. Kartig & Milburn

بازی‌های گروهی به رشد مهارت‌های اجتماعی کمک می‌کند. چنانکه رفتار کودکان در بازی‌ها و فعالیت‌های اوقات فراغت همراه با حسن مشارکت و همکاری باشد سبب ایجاد مهارت‌هایی همچون دوست‌یابی، سازش با دیگران، یادگیری نحوه مشارکت و تعامل اجتماعی می‌گردد (۱۴). یاقوتی (۱۳۷۹) در مطالعه خود نشان داده است که عزت نفس و منبع کسب و مهارت‌های اجتماعی دانشجویان ورزشکار بالاتر از افراد غیر ورزشکار است (۱۵). پاسکارلا، بوهر، نور و تورنتینی (۱۹۹۵) دریافتند که افراد ورزشکار در مقایسه با افراد غیر ورزشکار در مهارت‌های مربوط به فهم مطالب تمرینات کمتری دارند (۱۶).

آلیوت و یلیت پس (۲۰۰۴) در برنامه‌ای با عنوان برنامه رشد مهارت‌های زندگی برای دانش‌آموزان ورزشکار دبیرستانی به این نتیجه رسیدند که ورزش و فعالیت‌های پس از مدرسه زمینه مناسبی برای رشد قوه ابتکار و احساس خودکارآمدی نوجوانان است و توانایی‌های ارتباطی آنها را تقویت می‌کند (۱۷). استسوری (۲۰۰۴) در مطالعه خود دریافت که شرکت کردن در ورزش اثر مثبتی بر رشد مهارت‌های رهبری و روابط بین فردی برای دانش‌آموزان ورزشکار دارد (۱۸). اریس (۲۰۰۴) در پژوهشی درباره دو گروه از دانش‌آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار نشان داد که دانش‌آموزان ورزشکار نسبت به افراد غیر ورزشکار مردم‌گرایی، بی‌گونی‌گرایی و خودمستجی بهتری از بهزیستی خود و جامعه دارند (۱۹).

بر اساس نظر پرسبول و کوز (۲۰۰۵) فعالیت‌های ورزشی امروز بر فراهم کردن سلامت فیزیکی، نقش مهمی در رشد جسمانی و اجتماعی دارد و باعث بیان اجتماعی و ابراز قوت در کودکان می‌شود. بنابراین چنین کودکانی اغلب از مهارت‌های اجتماعی بالایی برخوردارند (۲۰).

چهارمین متغیر مورد مطالعه در این پژوهش وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان ورزشکار است که پیش‌بینی می‌شود تحت تأثیر فعالیت‌های ورزشی قرار گیرد. در این بخش در دسترس متناقض شاخص وجود دارد. به گونه‌ای که نیکوکار (۱۳۷۵) در پژوهش خود با عنوان مقایسه عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان عضو تیم‌های ورزشی با سایر دانش‌آموزان دوره راهنمایی دریافت که متوسط عملکرد کلی تحصیلی دانش‌آموزان عضو تیم‌های ورزشی

به‌طور معنی‌داری از سایر دانش‌آموزان بالاتر است (۲۱). محمدنیا (۱۳۷۸) در پژوهشی نشان داد که فعالیت‌های ورزشی منظم تأثیر مثبتی در پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان ورزشکار در مقایسه با دانش‌آموزان غیر ورزشکار دارد (۲۲). وایتلی (۱۹۹۵) در پژوهشی با عنوان مقایسه عملکرد آموزش و پرورش ورزشکاران و غیر ورزشکاران در ۱۳۳ دبیرستان کارولینای جنوبی آمریکا دریافت که عملکرد آموزش و پرورش ورزشکاران بهتر از غیر ورزشکاران است (۲۳). اما دسته دیگر از مطالعات مبین آن است که فعالیت‌های ورزشی بر وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان اثر منفی دارد. به‌طوری‌که گردی (۱۹۹۶) اظهار می‌کند برای دانش‌آموزان ترکیب کردن ورزش و مدرسه می‌تواند به نهایت استرس‌زا باشد و به‌طور معنی‌داری نمرات امتحانی و معدل را پایین بیاورد (۲۴). کاردین، آلموند و گروتوس (۲۰۰۱) با بررسی تأثیر فعالیت‌های ورزشی بر موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان نشان دادند که استرس فیزیکی ناشی از شرکت در فعالیت‌های ورزشی و انتظارات بیش از حد توانایی بر وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر منفی می‌گذارد (۲۵).

سایمون و رهین (۲۰۰۰) معتقدند که ورزش به‌طور منفی و معنی‌دار معدل ورزشکاران را پیش‌بینی می‌کند. دلیل نمرات پایین ورزشکاران، نقش‌های چندگانه آنها است. استرس ناشی از شرکت کردن در برنامه‌های ورزشی باعث از دست دادن تمرکز و کنترل دانش‌آموزان در زندگی تحصیلی آنها می‌شود (۲۶).

همچنین آریس (۲۰۰۴) در پژوهش دیگری ثابت کرد که دانش‌آموزان ورزشکار مشکلات زیادی در عملکرد تحصیلی‌شان پیدا می‌کنند (۱۹). به‌طور کلی شواهد نشان می‌دهد که ورزشکاران عملکرد تحصیلی پائینی دارند. ترکیب ورزش و مدرسه سبب افت نمرات امتحانی دانش‌آموزان است.

با توجه به این یافته‌ها می‌توان گفت که شرکت در فعالیت‌های ورزشی به‌طور مثبت با رشد مهارت‌های بین‌فردی، ارتباط با همسالان و توانایی‌های رهبری، بهزیستی فردی و اجتماعی دانش‌آموزان و تعهد و التزام دانش‌آموزان با مؤسسات ورزشی و تحصیلی در ارتباط است. افزون بر این، ویژگی سرسختی روان‌شناختی تأثیر مثبتی بر افزایش عملکرد ورزشی دارد. هدف از این پژوهش مقایسه دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی-انفرادی) و غیر ورزشکار از نظر متغیرهایی همچون سرسختی روان‌شناختی، سبک‌های تفکر،

مهارت‌های اجتماعی و رفع تناقض یافته‌های پژوهش‌های پیشین در خصوص تأثیر ورزش بر پیشرفت تحصیلی است. برای رسیدن به اهداف مذکور و با توجه به نتایج سوابق پژوهشی فرضیه‌های زیر تدوین شدند.

۱. بین سه گروه از دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی و انفرادی) و غیر ورزشکار از نظر سبک‌های تفکر تفاوت وجود دارد.
۲. بین سه گروه از دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی و انفرادی) و غیر ورزشکار از نظر سبک‌های سرسختی تفاوت وجود دارد.
۳. بین سه گروه از دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی و انفرادی) و غیر ورزشکار از نظر مهارت‌های اجتماعی تفاوت وجود دارد.
۴. بین سه گروه از دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی و انفرادی) و غیر ورزشکار از نظر سبک‌های پیشرفت تحصیلی تفاوت وجود دارد.

روش‌شناسی

نمونه‌ها: جامعه آماری پژوهش دانش‌آموزان مدارس متوسطه شهر اشنویه بودند ($N = 1588$)، که از این تعداد ۲۱۰ نفر با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند ($n = 210$)؛ به طوری که ۷۵ نفر ورزشکار، ۱۳۵ نفر انفرادی و ۷۵ نفر ورزشکار در رشته‌های گروهی و ۷۵ نفر نیز غیر ورزشکار بودند.

ابزار اندازه‌گیری: برای جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از پرسشنامه محقق ساخته، اسناد و مدارک تحصیلی و پرسشنامه‌های سرسختی روان‌شناختی، سبک‌های تفکر و مهارت‌های اجتماعی استفاده شده است. در این پژوهش برای بررسی سبک‌های تفکر از فرم کوتاه پرسشنامه سبک‌های تفکر ام‌تریبرگ - واگنر (۱۹۹۲) استفاده شد. این پرسشنامه از ۶۵ پرسش و ۱۳ خرده‌آزمون تشکیل شده است. هر خرده‌آزمون شامل ۵ پرسش است که یک سبک تفکر را اندازه‌گیری می‌کند. دامنه ضریب پایایی این پرسشنامه در مطالعات قبلی بین ۰/۴۶ تا ۰/۸۰ می‌باشد، اما در مطالعه حاضر برای سنجش پایایی آن ضریب اتفای گروه‌یابغ به کار برده شده به طوری که ضریب اتفای گرونیابغ آن ۰/۷۵ می‌باشد، همچنین روی هم‌زمان این پرسشنامه با پرسشنامه بلندسبک تفکر ۰/۷۹ است (۲۷ و ۲۸). برای سنجش سرسختی از

پرسشنامه سرسختی که توسط پولتی و همکاران^۱ (۱۹۸۹) آماده شده؛ استفاده شده است. این ابزار یک مقیاس خود گزارشی مداد-کاغذی است (۲۹) که پایایی آن در پژوهش حاضر با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ ۰/۶۸ و روایی همزمان این پرسشنامه با پرسشنامه سرسختی اهواز ۰/۷۲ می باشد. برای سنجش مهارت های اجتماعی از پرسشنامه مهارت های اجتماعی ماتسون (۱۹۸۳)، استفاده شده است که با دارا بودن ۶۲ پرسش مهارت های اجتماعی کودکان ۴ تا ۱۸ ساله را می سنجد (۳۰). در این مطالعه برای بررسی پایایی مقیاس مهارت های اجتماعی، از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده، به طوری که مقدار ضریب آلفای کرونباخ این آزمون ۰/۷۲ است. همچنین برای تعیین روایی سازه آزمون از روش تحلیل عاملی با به کار بردن مؤلفه های اصلی استفاده شده است که مقدار ضریب kmo برابر با ۰/۸۶ بود. ضمن آنکه روایی همزمان این پرسشنامه با آزمون تهیه شده توسط بیابانگرد برای سنجش مهارت های اجتماعی ۰/۸۳ می باشد.

متغیرها: در این پژوهش سبک های تفکر، سرسختی، روان شناختی، مهارت های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی به عنوان متغیرهای وابسته و نوع ورزش (ورزشکار بودن در ورزش های گروهی و انفرادی) و ورزشکار نبودن) به عنوان متغیر وابسته بوده است.

روش اجرا: با توجه به ماهیت موضوع که متغیر مستقل از قبل اعمال شده، از روش تحقیق علی-مقایسه ای استفاده شده است. همچنین شیوه جمع آوری اطلاعات گروهی بوده و در محیط مدرسه انجام گرفته است. ابتدا پرسشنامه محقق ساخته و پرسشنامه های سبک های تفکر، سرسختی، روان شناختی و مهارت های اجتماعی اجرا شد و در مرحله آخر برای دستیابی به پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، به پرونده تحصیلی آنها مراجعه گردید.

شایان ذکر است که برای تجزیه و تحلیل داده ها، آنالیز واریانس یکطرفه و آزمون تعقیبی LSD به کار رفته است.

نتایج جدول ۱ نشان می دهد که بین سه گروه از دانش آموزان ورزشکار (گروهی - انفرادی) و غیر ورزشکار از نظر سبک های تفکر درونی، بیرونی و قانونی تفاوت معنی داری وجود دارد (P ≤ ۰/۰۵).

نتایج

جدول ۱ خلاصه نتایج آزمون تحلیل واریانس تک‌عاملی سبک‌های تفکر در سه گروه از آزمودنی‌های درزشکار (انفرادی و گروهی) از غیر درزشکار

Sig	F	سیانگین مختصرون	DI	مجموع مختصرون	گروه	سطر
۰/۰۵	۲/۲۹	۵۴/۹ ۲۲/۷۱	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۱۰۹/۸۱ ۴۴۹۹/۲۴ ۴۳۰۱/۲۴	بن گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر فانتزی
۰/۸۷۹	۰/۱۳	۳/۲۴ ۲۵/۷۳	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۲۴/۲ ۱۸۷۲/۱۵۸ ۲۹۰/۲۴	بن گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر اجرائی
۰/۸۷۹	-/۱۳	۳/۲۴ ۲۵/۷۳	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۲/۴۷ ۵۳۲۷/۹۳ ۵۳۳۲/۹۳	بن گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر کلمه
۰/۲۲۲	-/۸۹	۱۶/۳۴ ۴/۸۰	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۳۳/۸۷ ۴۲۰۳/۷۶ ۴۳۲۷/۶۳	بن گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر جزئی
۰/۴۲۷	۰/۲۷	۱۲/۰۴ ۲۵/۷۱	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۱۲/۴۹ ۶۱۸۵/۴۵ ۶۱۹۹/۹۳	بن گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر آزادمنشانه
۰/۷۸۵	۰/۶۵	۷/۲۵ ۳۹/۸۹	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۱۲/۴۹ ۶۱۸۵/۴۵ ۶۱۹۹/۹۳	بن گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر معاظه‌نارانه
۰/۳۲۲	۱/۰۸	۲۳/۲۵ ۲۷/۶۰	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۲۶/۴۹ ۶۱۸۵/۴۵ ۶۱۹۹/۹۳	بن گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر سلسله‌مرامی
۰/۲۲۲	۱/۵۲	۴۹/۸۹ ۴۷/۷۰	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۸۲/۷۸ ۵۷۲۳/۰۹ ۵۸۱۶/۸۶	بن گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر موانعی
۰/۲۲۷	۱/۵۰	۴۲/۲۲ ۴۵/۷۳	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۷۶/۸۷ ۵۳۲۳/۰۲ ۵۳۰۰/۸۹	بن گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر تیکاری
۰/۲۸۶	۱/۲۴	۲۰/۸۴ ۲۲/۳۷	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۶۱/۴۷ ۵۰۶۶/۷۶ ۵۱۲۶/۴۲	بن گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر انارتی
۰/۰۰۰۱	۷/۲۰	۲۴۰/۹۴ ۳۵/۲۴	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۵۲۱/۸۷ ۷۲۹۸۰/۰۶ ۷۸۱۹/۹۳	بن گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر درونی

۰/۰۲۰	۴/۰۱۲	۱۲۵/۰۴ ۳۱/۱۷	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۲۵۰/۰۷ ۶۲۵۰/۶۱ ۶۷۰۰/۶۷	بین گروهی درون گروهی کل	سبک تفکر بیرونی
۰/۵۹۵	۰/۵۲۱	۷۶۵/۸۳۸ ۱۳۷۰/۲۴۶	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۱۵۳۱/۷۰ ۳۰۴۳۸۲/۲۳ ۳۰۵۹۱۳/۹۲	بین گروهی درون گروهی کل	مجموع سبک تفکر

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که از نظر تفکر قانونی تفاوت معناداری ($p \leq 0/05$) بین ورزشکاران گروهی و انفرادی وجود دارد. بدین معنی که دانش آموزان ورزشکار انفرادی از سبک تفکر قانونی بیشتری برخوردارند. از نظر سبک تفکر درونی بین دانش آموزان ورزشکار گروهی با دانش آموزان ورزشکار انفرادی ($p \leq 0/001$) و دانش آموزان غیر ورزشکار ($p \leq 0/001$) تفاوت معناداری وجود دارد. به این معنی که دانش آموزان ورزشکار انفرادی و دانش آموزان غیر ورزشکار بیشتر از سبک تفکر درونی استفاده می‌کنند و سبک تفکر دانش آموزان ورزشکار گروهی بیشتر بیرونی است.

جدول ۲. خلاصه نتایج آزمون LSD برای مقایسه دو به دو میانگین دانش آموزان ورزشکار گروهی و انفرادی و غیر ورزشکار در خرده مقیاس‌های سبک‌های تفکر

مقیاس	گروه‌ها	انفرادی	غیر ورزشکار	میانگین
سبک قانونی	گروهی	۱/۷۲۵* ۰/۰۳۴	۱/۲۵ ۰/۱۲۲	۲۵/۹
	انفرادی	—	-۰/۲۷ ۰/۵۶	۲۷/۶۲
	غیر ورزشکار	—	—	۲۷/۱۵
سبک درونی	گروهی	-۳/۵۱* ۰/۰۰۱	-۲/۱۲* ۰/۰۰۲	۱۹
	انفرادی	—	-۰/۳۷ ۰/۷۱۲	۲۲/۵
	غیر ورزشکار	—	—	۲۲/۱۴
سبک بیرونی	گروهی	۲/۵۱* ۰/۰۰۸	۲/۰۴* ۰/۰۲۲	۲۸/۸۹
	انفرادی	—	-۰/۳۷ ۰/۶۱۸	۲۵/۷
	غیر ورزشکار	—	—	۲۶/۱۴

* اختلاف میانگین‌ها در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار است.

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که بین سه گروه از دانش‌آموزان ورزشکار در رشته‌های گروهی-انفرادی و دانش‌آموزان غیر ورزشکار از نظر میزان سرسختی روان‌شناختی به صورت کلی تفاوت معناداری وجود دارد ($p < 0/001$). همچنین از نظر مؤلفه‌های تعهد و کنترل و مبارزه‌جویی نیز بین این سه گروه تفاوت معنی‌داری مشاهده می‌شود ($p < 0/05$).

جدول ۳. خلاصه نتایج آزمون تحلیل واریانس تک عاملی با توجه به سرسختی در سه گروه آزمودنی (دانش‌آموزان ورزشکار گروهی و انفرادی و غیر ورزشکار)

متغیر	گروه	مجموع مجذورات	Df	میانگین مجذورات	F	Sig.
تعهد	بین گروهی	۲۲۷/۹۱	۲	۱۱۸/۹۵۵	۳/۲۲	۰/۰۳۷
	درون گروهی	۳۳۸۱/۶۵۷	۲۰۷	۱۶۳۳۰/۶۵۳		
	کل	۳۶۰۹/۵۶۸	۲۰۹			
کنترل	بین گروهی	۲۲۶/۸۶۵	۲	۱۱۳/۴۳۲	۲/۱۳	۰/۰۱۷
	درون گروهی	۶۶۸۲/۱۰۰	۲۰۷	۳۲۲۸۰/۶۳۰		
	کل	۶۹۰۸/۹۶۵	۲۰۹			
مبارزه‌جویی	بین گروهی	۲۶۲/۸۹۵	۲	۱۳۱/۴۴۷	۷/۱۰۲	۰/۰۰۲
	درون گروهی	۲۲۹۷/۵۲۱	۲۰۷	۱۱۰۹۹/۶۲۴		
	کل	۲۵۶۰/۴۱۶	۲۰۹			
مجموع سرسختی	بین گروهی	۲۲۲۲/۶۲۸	۲	۱۱۱۱/۳۱۴	۷/۲۱	۰/۰۰۱
	درون گروهی	۳۲۱۸۳/۹۵۷	۲۰۷	۱۵۵۴۰/۶۰۷		
	کل	۳۲۴۰۵/۵۸۵	۲۰۹			

نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد که بین دانش‌آموزان ورزشکار گروهی و انفرادی از نظر میزان سرسختی روان‌شناختی تفاوت معناداری ($p < 0/001$) وجود دارد. یعنی دانش‌آموزان ورزشکار گروهی از میزان سرسختی روان‌شناختی بالاتری در مقایسه با دانش‌آموزان رشته‌های ورزشی انفرادی و افراد غیر ورزشکار برخوردارند. همچنین مؤلفه تعهد در دانش‌آموزان ورزش‌های گروهی بالاتر از افراد غیر ورزشکار است و مؤلفه‌های کنترل و مبارزه‌جویی در دانش‌آموزان ورزش‌های گروهی بالاتر از ورزشکاران انفرادی و افراد غیر ورزشکار می‌باشد. بین دانش‌آموزان ورزشکار گروهی با دانش‌آموزان غیر ورزشکار و دانش‌آموزان ورزشکار انفرادی با دانش‌آموزان غیر ورزشکار از نظر میزان سرسختی روان‌شناختی تفاوت معناداری به دست نیامد.

جدول ۴. خلاصه نتایج آزمون LSD برای مقایسه دو به دو میانگین‌های سه گروه (دانش‌آموزان ورزشکار، گروهی - انفرادی و غیرورزشکار در مؤلفه‌های سرسختی

متغیر	گروه‌ها	انفرادی	غیرورزشکار	میانگین
تهد	گروهی	۱/۴۷ ۰/۱۲۶	۲/۶۴ ۰/۰۱۱	۳۳/۵
	انفرادی	—	۱/۳۷ ۰/۲۶۵	۳۳/۳۰
کنترل	غیرورزشکار	—	—	۳۲/۷
	گروهی	۲/۸۶ ۰/۰۱۳	۲/۳۱ ۰/۰۱۳	۳۶/۰۵
مبارزه‌جویی	انفرادی	—	—	۳۵
	غیرورزشکار	—	—	۳۵/۲
مجموع سرسختی	گروهی	۱/۷۱ ۰/۰۱۷	۲/۸۹ ۰/۰۰۰	۴۰/۰۵
	انفرادی	—	۱/۱۷ ۰/۰۲۳	۳۸/۹
مجموع سرسختی	غیرورزشکار	—	—	۳۸
	گروهی	۵/۲۷ ۰/۰۱۰	۷/۸ ۰/۰۰۰	۱۰۹/۲
مجموع سرسختی	انفرادی	—	۲/۳۳ ۰/۲۷۱	۱۰۷/۱۷
	غیرورزشکار	—	—	۱۰۶/۰۲

* اختلاف میانگین‌ها در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار است.

نتایج جدول ۵ نشان می‌دهد که بین دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی - انفرادی) و دانش‌آموزان غیر ورزشکار از نظر میزان مهارت‌های اجتماعی تفاوت معنی‌داری (p < ۰/۰۵) وجود دارد. همچنین بین سه گروه از دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی - انفرادی) و دانش‌آموزان غیر ورزشکار از نظر عوامل مهارت‌های اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد. به طوری که این تفاوت برای عامل رفتارهای مناسب، رفتارهای نامناسب و رفتار پرخاشگرانه، برتری جویی و حسادت معنادار می‌باشد (p < ۰/۰۵). همچنین بین

دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی - انفرادی) و دانش‌آموزان غیرورزشکار تفاوت معناداری از نظر بيشرفت تحصیلی وجود دارد ($p \leq 0/05$).

جدول ۵ خلاصه نتایج آزمون تحلیل واریانس تک‌عاملی مهارت‌های اجتماعی و بيشرفت تحصیلی در سه گروه از افراد ورزشکار گروهی - انفرادی و غیر ورزشکار

مقیاس	F	میانگین مجموعه	Df	مجموع مجموعات	گروه	متغیر
$0/0009*$	۲/۳۸۲	۸۲۴/۰۶۹ ۱۰۰/۵۵۰	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۹۷۲/۳۸۸ ۲۰۸۱۲/۸۷ ۲۱۷۸۵/۹۲	بین گروهی درون گروهی کل	رفتارهای مناسب
$0/0009*$	۲/۸۳۸	۲۱۵/۲۰۰ ۶۵/۳۳۰	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۶۳۰/۶۶ ۲۳۵۱۳/۱۱۲ ۴۶۳۸۰/۷۱۶	بین گروهی درون گروهی کل	رفتارهای نامناسب
$0/0005*$	۵/۴۸۰	۳۰۶/۶۶۲ ۵۵/۹۵۷	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۶۱۳/۲۲۴ ۱۹۵۸۳/۰۵۷ ۱۲۱۹۶/۳۸۱	بین گروهی درون گروهی کل	رفتارهای پرخطرگری
$0/000*$	۶/۶۴۳	۸۷/۷۷۶ ۱۸/۹۰۷	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۱۶۵/۵۵۲ ۳۹۱۳/۲۲۹ ۲۰۸۸۳/۳۸۰	بین گروهی درون گروهی کل	برتری‌جویی
$0/000*$	۱۰۰/۷۹۸	۳۰۲/۸۶۲ ۲۸/۰۹۸	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۶۰۵/۷۲۴ ۸۵۰۵/۸۲۳ ۶۶۱۱/۵۶۷	بین گروهی درون گروهی کل	سادت مجموع سرسختی
$0/000*$	۲/۲۲۶	۲۱۵۰/۳۵۷ ۳۸۵/۸۳۸	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۶۰۵/۷۲۴ ۸۵۰۵/۸۲۳ ۶۲۱۱/۵۶۷	بین گروهی درون گروهی کل	مجموع مهارت‌های اجتماعی
$0/000*$	۳/۱۵۸	۱۲/۹۲۶ ۲/۷۲۶	۲ ۲۰۷ ۲۰۹	۲۹/۸۵ ۹۷۸/۳۷۰ ۱۰۰۸/۲۲۲	بین گروهی درون گروهی کل	بیشرفت تحصیلی

* اختلاف میانگین‌ها در سطح $0/05$ معنی‌دار است.

نتایج جدول ۶ نشان می‌دهد که دانش‌آموزان ورزشکار گروهی در مقایسه با دانش‌آموزان ورزشکار انفرادی رفتارهای مناسب، پرخطرگری، برتری‌جویی، سادت و به‌منزور کلی مهارت‌های اجتماعی بالاتری دارند، اما رفتارهای نامناسب در دانش‌آموزان ورزشکار انفرادی بیشتر از ورزشکاران گروهی است. همچنین دانش‌آموزان غیرورزشکار در مقایسه با دانش‌آموزان ورزشکار انفرادی در مولفه‌های مربوط به رفتارهای مناسب

پرخاشگری، حسادت و مجموع مهارت‌های اجتماعی نمرات بالاتری دارند. در رفتارهای نامناسب نیز افراد غیر ورزشکار نمرات بالاتر اما در برتری جویی نمرات پایین تری از دانش‌آموزان ورزش‌های گروهی کسب نموده‌اند. نهایت اینکه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان غیرورزشکار بیشتر از دانش‌آموزان ورزش‌های انفرادی و گروهی است.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش نشان می‌دهد که بین سه گروه از دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی - انفرادی) و غیرورزشکار از نظر سبک‌های تفکر درونی، بیرونی و قانونی تفاوت معنی‌داری وجود دارد (p < ۰/۰۵). بدین معنی که دانش‌آموزان ورزشکار گروهی از سبک تفکر بیرونی بیشتر و قانونی کمتری برخوردارند. این یافته با نتایج پژوهش موسی‌زاده (۱۳۸۳)، یزدان‌پناه (۱۳۷۸) و استرنبرگ (۱۹۹۷) همخوانی دارد و همچنین با علاقه به فعالیت‌های انفرادی با سبک تفکر درونی مرتبط است. در مقابل فعالیت‌های گروهی مانند شرکت در ورزش‌های گروهی با تفکر بیرونی ارتباط دارد و یا به عبارت دیگر فعالیت در گروه‌های کوچک با سبک تفکر بیرونی مرتبط است. بر اساس نظریه خودحکومتی ذهنی افراد دارای سبک تفکر قانونی دوست دارند که خود روش‌هایی برای انجام کارها ارائه دهند. آنها ترجیح می‌دهند که خود در مورد انتخاب نوع کار و چگونگی انجام آن تصمیم‌گیری کنند. متأسفانه محیط‌های آموزشی سبک‌های قانون‌گذارانه را تشویق نمی‌کنند و در واقع موقعیت‌های شغلی که نیاز به افراد خلاق دارند، غالباً سبک قانون‌گذار را تشویق و ترغیب نمی‌کنند؛ زیرا قانونگذاران دوست دارند کارها را خودشان انجام دهند؛ این شیوه چندان با روش‌های آموزشی مداوم یا محیط‌های کاری همخوانی ندارد. در مدرسه‌ای که معلمان وظایف ثابت و مشخصی دارند و بر مبنای آن، عقاید جزمی در مورد اینکه چه چیزی عملکرد خوبی محسوب می‌شود، دارند، یک دانش‌آموز قانون‌گذار باهوش به نظر نمی‌رسد بلکه مزاحم و مختل‌کننده نیز به‌شمار می‌آید (۳-۵). از طرف دیگر استرنبرگ (۱۹۹۷) بیان می‌کند که افراد دارای تفکر اجرایی دوست دارند در مورد اینکه چه کاری بکنند یا اینکه چگونه آن را انجام دهند، راهنمایی و هدایت شوند. یا توجه به این یافته‌ها می‌توان چنین استنباط کرد که ورزشکاران گروهی موظف به رعایت اجرای دستورات و راهنمایی‌های مربیان هستند و باید هماهنگ با سایر

جدول ۶. خلاصه آزمون I.S.D برای مقایسه دو نه دوی مانگین های سه گروه دانش آموزان درزشتکار (گروهی - انفرادی) و غیروزشتکار در خرده مقیاس های مهارت های اجتماعی

تفسیر	گروه ها	انفرادی	غیروزشتکار	میانگین
رفتارهای مناسب	گروهی	۴/۹۷ ۰/۰۰۰۳	۰/۹۷ ۰/۰۵۶۷	۷۲/۲
	انفرادی	-	-۲/۰۰ ۰/۱۹	۶۸/۲۲
رفتارهای نامناسب	گروهی	۳/۹۷* ۰/۰۰۰۲	-۳/۲۶* ۰/۰۰۱۸	۷۲/۲۲
	انفرادی	-	-/۷۳ -/۰۵۹۲	۶۸/۷
برخاستگرفی	گروهی	۲/۹۷* ۰/۰۰۰۱	۲/۰۴ -/۰۰۰۸	۵۲/۷
	انفرادی	-	-۲/۱۲ -/۰۰۹۲	۵۲
برابری جنسی	گروهی	۱/۶* ۰/۰۰۳۱	۲/۱۶* ۰/۰۰۰۲	۵۰/۴
	انفرادی	-	۰/۵۵ -/۰۰۴۹	۴۶/۵
مسائل	گروهی	۲/۱۶* ۰/۰۰۰۱	۱/۹۲ ۰/۰۰۳۱	۴۸/۶
	انفرادی	-	-۲/۲۱* -/۰۰۱۲	۱۸/۵
مجموع مهارت های اجتماعی	گروهی	۱۰/۹۲* ۰/۰۰۰۴	۳/۸۵ ۰/۰۰۰۲	۱۷
	انفرادی	-	۷/۰۷ ۰/۰۰۵۹	۱۶/۲
	غیروزشتکار	-	-	۲۲۲

۱۵/۵۹	-۱/۸۲ ۰/۰۴	۰/۶۳ ۰/۳۷	گروهی	بهرت حاصلی
۱۵/۰۵	-۱/۹۹ ۰/۰۱۳	-	انفرادی	
۱۶/۹۲	-	-	غیرورزشکار	

* اختلاف میانگین‌ها در سطح ۰/۰۵ معنی‌دار است.

اعضای گروه به انجام وظیفه بپردازند، به همین دلیل در مقایسه با دانش‌آموزان ورزشکار انفرادی از سبک تفکر اجرایی بیشتر و از سبک تفکر قانونی کمتری برخوردارند (۵).

همچنین بین سه گروه از دانش‌آموزان ورزشکار در رشته‌های گروهی - انفرادی و دانش‌آموزان غیر ورزشکار از نظر میزان سرسختی روان‌شناختی تفاوت معناداری وجود دارد. بدین معنی که میانگین نمره سرسختی دانش‌آموزان ورزشکار گروهی از دانش‌آموزان ورزشکار انفرادی و دانش‌آموزان غیرورزشکار بیشتر است. این یافته با نتایج مطالعه کولد، دپفن باج و موفیت (۲۰۰۲) و هاتون و همکاران (۲۰۰۲) و گل‌بای و شی‌رد (۲۰۰۴) همخوانی نشان می‌دهد (۹-۷). به طوری که همین سرسختی روان‌شناختی است که افزایش عملکرد ورزشی را در ورزشکاران ایجاد می‌کند. در تبیین این نکته می‌توان گفت که در ورزش‌های گروهی فرد برای مطرح شدن و ترقی کردن در بین اعضای گروه فرصت بیشتری نسبت به موقعیت ورزشکاران انفرادی دارد و نیازمند تلاش بیشتری برای ترقی و رسیدن به شهرت است و به همین دلیل سرسختی بیشتری از خود نشان می‌دهد.

نتایج مطالعه نشان می‌دهد که بین دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی - انفرادی) و دانش‌آموزان غیر ورزشکار از نظر میزان مهارت‌های اجتماعی تفاوت معنی‌داری وجود دارد. بدین معنی که دانش‌آموزان ورزشکار گروهی در مقایسه با دانش‌آموزان غیر ورزشکار و دانش‌آموزان ورزشکار انفرادی از رفتارهای اجتماعی مناسب بیشتر و رفتارهای نامناسب کمتر و برتری جویی و پرخاشگری بیشتری برخوردارند. یافته مذکور با نتایج آتسی - یاقوتی (۱۳۷۹)، پاسکارالا (۱۹۹۵) که نشان دادند مهارت‌های اجتماعی افراد ورزشکار بالاتر از افراد غیر ورزشکار است، همخوانی دارد (۱۶، ۱۵، ۱۳). ضمن آنکه می‌توان گفت که فعالیت‌های ورزشی به ویژه ورزش‌های گروهی با رشد خودکارآمدی و افزایش توانمندی‌های ارتباطی دانش‌آموزان، منجر به رشد مهارت‌های اجتماعی‌شان می‌شود (۸،

۱۷). همچنین در تبیین این یافته می‌توان گفت که فعالیت‌های ورزشی با تقویت بیان اجتماعی و ابزار قوی دانش‌آموزان باعث تقویت مهارت اجتماعی آنها می‌شود. با توجه به این یافته‌ها و با توجه به اینکه در بازی‌های گروهی دایره برقراری روابط اجتماعی فرد گسترده‌تر می‌باشد؛ می‌توان چنین استنباط کرد که دانش‌آموزان ورزشکار گروهی نسبت به دانش‌آموزان ورزشکار انفرادی و غیر ورزشکار از مهارت‌های اجتماعی بیشتری برخوردارند. همچنین در ورزش‌های گروهی فرد برای مطرح شدن در بین اعضای گروه فرصت بیشتری در اختیار دارد و نیازمند تلاش بیشتری در مقایسه با سایر اعضای گروه است؛ شاید به همین دلیل است که میزان رفتارهای برخاستگراانه، حسادت، برتری‌جویی در دانش‌آموزان ورزشکار گروهی از دانش‌آموزان ورزشکار انفرادی و غیر ورزشکار بیشتر است (۱۷، ۱۸). آخرین فرضیه پژوهش پیش‌بینی می‌کرد که وضعیت تحصیلی دانش‌آموزان ورزشکار (گروهی و انفرادی) با افراد غیر ورزشکار متفاوت است. این یافته نیز مورد تأیید قرار گرفت و دیده شد که دانش‌آموزان ورزشکار بیشتر تحصیلی پایین‌تری از دانش‌آموزان غیر ورزشکار دارند، اما از نظر بیشتریت تحصیلی بین دانش‌آموزان متغول به ورزش‌های گروهی و انفرادی تفاوتی مشاهده نشد. این یافته با نتایج پژوهش‌های نیکوکار (۱۳۷۵)، محمدتیا (۱۳۷۸)، وایت لی (۱۹۹۵) مغایرت دارد به گونه‌ای که در این مطالعات فعالیت‌های ورزشی بیشتریت تحصیلی دانش‌آموزان را در پی دارد (۲۳-۲۱)، اما با نتایج مطالعات گردی (۱۹۹۶) و کارلین و همکاران (۲۰۰۱) و ساپمون و رهین (۲۰۰۰) در آرس (۲۰۰۴) همخوانی دارد زیرا آنها در مطالعات خود ثابت کردند که فعالیت‌های ورزشی بر بیشتریت تحصیلی دانش‌آموزان اثر منفی دارد (۲۶-۲۴، ۱۹)، زیرا فعالیت‌های ورزشی برای دانش‌آموزان استرس زا بوده و همین استرس از طریق کاهش تمرکز در دانش‌آموزان وضعیت تحصیلی آنها را تحت تأثیر قرار می‌دهد.

منابع

1. Sternberg, R. J (1988) *Mental self- government: A theory of intellectual styles and their development* Human Development, 31, 197-224.
2. Sternberg, R. J & Grigoreco, E. L. (1997) *Are cognitive still in styles?* American Psychologist, 25, (7), 700-712.

۳. همایونی، علیرضا، محمدحسین، عبداللهی (۱۳۸۲) بررسی رابطه بین سبک‌های یادگیری و سبک‌های شناختی و نقش آن در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان. مجله روان‌شناسی، ۷/ شماره: ۲ / نسخه: ۲۶ / صفحات: ۱۷۹ الی ۱۹۷.
۴. نریمانی، محمد، سوزان، رحیمی (۱۳۸۲) بررسی کارآمدی سبک‌دورام بر مهارت‌های اجتماعی و عزت نفس کودکان مبتلا به اختلال دیسکلید، اردبیل، دانشگاه محقق اردبیلی
5. Sternberg, R. J (1997) *Thinking styles*. New York: Cambridge University press.
6. Kobasa, S.C (1988) *Hardiness in Lindsey, Thompson, and spring (Eds)*. Psychology (3rd Ed) New York. Worth Publication.
7. Golby, & Sheared (2004) *Mental toughness and hardiness at different levels of rugby league*. J. Personality and individual differences, 37, 933-944.
8. Cockerel, I (Ed) (2002) *Solutions in sport psychology* (p32-43). Thomason publishing.
9. Hatton, S., L., & Evans (2002) *Hardiness and the competitive trait anxiety response*. J. Anxiety, Stress and Coping. vol. 6, no2, pp. 167-184
10. Parton & Goldenberg (2002) *Hardiness and anxiety as predictors of academic success in first-rate full-time and part-time RN students*. Journal of continuing education in nursing. vol. 30, Iss. 4; pp. 158. 10.
۱۱. حبیبی، نسوین (۱۳۸۱) بررسی رابطه بین مهارت‌های اجتماعی و سازگاری فردی-اجتماعی در دختران دانش‌آموز شهر تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه تهران.
12. Mallecki, K., & Elliott, S (2002) *Children's Social Behaviors Predictors of Academic Achievement; A Longitudinal Analysis*. Journal of School, Psychology.
۱۳. آتشی، سید حسین (۱۳۷۸) بررسی و مقایسه سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان ورزشکار و غیر ورزشکار دبیرستانی شهرستان یزد. پایان نامه کارشناسی. پژوهشکده معلم اردبیل
۱۴. کارنلیچ، جی و میلبرن (۱۹۸۶) آموزش مهارت‌های اجتماعی به کودکان. ترجمه محمدحسین نظری نژاد (۱۳۷۲). مشهد: انتشارات آستان قدس
۱۵. یساقوتی، محمدهادی (۱۳۷۹) مقایسه میزان عزت نفس و منبع کنترل دانشجویان ورزشکار رشته‌های تیمی و انفرادی و دانشجویان غیر ورزشکار دانشگاه اصفهان
16. Pascarella, E., Bohr, L., Nora, A., & Terenzini, P (1995) *Intercollegiate athletic participation and freshman year cognitive structures*. Journal of higher education, 66(4), 365-386.
17. Albert J. Petipas F (2004) *A life skills development for high school students- athletes*.
18. Stansbury (2004) *Evaluating academic success in student athletes: A literature review*.
19. Arise.B (2004) *A comparison of athletes and non-athletes at highly selective colleges academic performance and personal development*. Research in higher education, Vol. 45.
20. Zhang, L. F (2005) *Validating the theory of mental self-government in a non academic*

- setting. *Journal of personality and individual differences*, Vol. 34 p. 1915-1925.
21. نیکوکار، محمدرفیعا (۱۳۷۵) مقایسه عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان عصبی-لیم‌های ورزشی با سایر دانش‌آموزان دوره راهنمایی شهر دزفول با توجه به رشد اجتماعی و توانایی کلامی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تهران
22. محمدنیا، صدیق (۱۳۷۸) تأثیر فعالیت‌های بدنی گروهی و انفرادی در کانون‌های ورزشی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر دوم نظام جدید متوسطه دبیرستان اوریجان بیرونی منطقه (۲) آموزش و پرورش شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران
23. Whitley, & Presley's (1995) *A comparison of the educational of athletes and non-athletes in 133 North Carolina high schools*. National Forum Journal, East Carolina University.
24. Gerdy, J (1996) *Time-out for freshman eligibility*. The college board review, 179, 20-23, 27.
25. Cardin, K., Almond, K. & Grouas, K (2001). *College student athlete's success both in and out of the classroom*. New directions for student services, 93, 19-33.
26. Simon & Ritten (2000) *Non cognitive predictors of student athletes' academic performance*. J. College Reading and Learning, 30(2), 167-181.
27. Sternberg, R. J. Wagner, E. K (1992) *Thinking styles inventory*. Yale University. Unpublished test.
28. امامی پور، سوران (۱۳۸۲) بررسی تحلیلی سبک‌های تفکر در دانش‌آموزان و دانشجویان و رابطه آنها با جادیت و پیشرفت تحصیلی. فصلنامه نوآوری‌های آموزش، شماره ۳، سال دوم، ص ۳۵ تا ۵۶
29. کاهنرئی، آفر (۱۳۷۶) ساخت و اعتباریابی مقیاس برای سنجش سرسختی. امکان روان‌شناختی و بررسی رابطه آن با سبک A کنترل، عزت نفس، شکایات جسمانی و عملکرد تحصیلی در دانشجویان دختر و پسر دانشگاه آزاد اسلامی. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز.
30. بوفی، فریده و خیره محمد (۱۳۸۱) بررسی پایداری و روانی مقیاس سنجش مهارت‌های اجتماعی جاسون و مقایسه عملکرد دختران و پسران دبیرستانی در این مقیاس. شیراز: مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز. ویژه‌نامه علوم تربیتی، دوره هجدهم، شماره دوم، ص ۳۱-۲۶